

BEREDSKAPSPLAN FOR KLASSISK SKRANTESJUKE I REINDRIFTA

Versjon 1.0

Innhold

1. FORMÅL, SAMMENDRAG OG DEFINISJONER.....	4
1.1. Formål.....	4
1.2. Sammendrag og viktige milepæler i forvaltning av skrantesjuka	4
1.3. Definisjoner og forkortelser.....	5
2. OM SKRANTESJUKE	8
2.1. Klassisk skrantesjuka	8
2.2. Atypisk skrantesjuka.....	8
3. REGELVERK OG STYRENDE DOKUMENTER	9
3.1. Regelverk	9
3.2. Retningslinjer, strategier, avtaler o.l.	9
4. FOREBYGGENDE TILTAK OG OVERVÅKING	10
4.1. Forebyggende tiltak mot skrantesjuka i reindrifta	10
4.2. Smittevern og forebyggende tiltak på slakteri	11
4.3. Smittevern og forebyggende tiltak ved transport av levende dyr	11
4.4. Overvåking	12
5. VARSLING OG RAPPORTERING	13
5.1. Meldeplikt ved mistanke om eller utbrudd av skrantesjuka	13
5.1.1. Reineier har meldeplikt ved mistanke om skrantesjuka	13
5.1.2. Laboratoriers og veterinærers meldeplikt.....	13
5.2. Mattilsynets varslings.....	13
5.3. Varsel fra svenske og finske myndigheter	15
5.4. Rapportering	15
5.4.1. Situasjonsrapport og statusrapport	15
5.4.2. Internasjonal rapportering.....	15
6. KUNNSKAPSSTØTTE OG REFERANSELABORATORIUM	16
6.1. Kunnskapsstøtte.....	16
6.2. Referanselaboratorier	16
7. TILTAK VED MISTANKE OM SKRANTESJUKE.....	17
7.1. Kriterier for mistanke.....	17
7.2. Opprettelse av midlertidige restriksjoner.....	17
7.3. Tiltak overfor dyret med mistanke om skrantesjuka og arealer det har vært i kontakt med.....	18
7.4. Tiltak overfor levende dyr/indeksflokk, reindrift.....	18
7.5. Kjøretøy og utstyr	19
7.6. Tiltak i slakteri og nedskjæringsvirksomheter.....	19
7.7. Tiltak overfor husdyr på beite	20
7.8. Tiltak overfor oppdrettshjort	20
7.9. Tiltak overfor ville hjortedyr.....	20

7.10.	Flokker som har beiterett i Sverige	20
7.11.	Mistanke om skrantesjuka på rein i Sverige, med beiterett i Norge.....	20
7.12.	Avkreftelse av mistanke om skrantesjuka	21
8.	TILTAK VED PÅVISNING AV SKRANTESJUKE.....	22
8.1.	Kriterier for påvisning av klassisk skrantesjuka	22
8.2.	Kortsiktige mål ved påvisning av klassisk skrantesjuka	22
8.3.	Opprettelse av soneforskrift.....	22
8.3.1.	Vernesone.....	22
8.3.2.	Overvåkningssone	23
8.4.	Tiltak overfor dyret med påvist klassisk skrantesjuka og arealer det har vært i kontakt med.....	23
8.5.	Tiltak overfor levende dyr/indeksflokk og kontaktflokker	24
8.6.	Kjøretøy og utstyr	24
8.7.	Tiltak i slakteri og nedskjæringsvirksomheter	25
8.8.	Tiltak overfor husdyr på beite	25
8.9.	Tiltak overfor oppdrettshjort	25
8.10.	Tiltak overfor ville hjortedyr.....	25
8.11.	Utvidet prøvetaking i reindriften etter påvisning	25
8.12.	Langsiktige tiltak	26
8.13.	Flokker som har beiterett i både Norge og Sverige	26
8.13.1.	Påvisning av skrantesjuka på norsk rein som har beiterettigheter i Sverige... 26	
8.13.2.	Påvisning av skrantesjuka på svensk rein som har beiterettigheter i Norge... 27	
8.14.	Tiltak ved påvisning av atypisk skrantesjuka	27
9.	BRAKKLEGGING, REPOPULERING OG OPPHEVING AV RESTRIKSJONER.....	28
10.	SAMHANDEL OG EKSPORT	29
10.1.	Samhandel - handel med EØS-land	29
10.1.1.	Levende dyr.....	29
10.1.2.	Kjøtt og spiselige produkter av kjøtt, biprodukter og duodji (samisk håndarbeid).....	29
10.2.	Eksport til tredjeland.....	29
11.	KOMMUNIKASJON.....	30
11.1.	Intern kommunikasjon	30
11.2.	Mål for ekstern kommunikasjon.....	30
11.3.	Kommunikasjon ved mistanke om skrantesjuka.....	30
11.4.	Kommunikasjon ved påvisning av klassisk skrantesjuka.....	32
11.5.	Talspersoner i media	33
11.6.	Målgrupper og overordnet kommunikasjonskart/interessentkart.....	33
12.	NYTTIGE LENKER	34

1. FORMÅL, SAMMENDRAG OG DEFINISJONER

1.1. Formål

Planen vil ikke ta høyde for alle eventualiteter, og man må regne med at det oppstår situasjoner der det må brukes skjønn. Det klare utgangspunktet er at beredskapsplanen skal følges. Dersom planene fravikes, skal det foreligge en god faglig begrunnelse som kan dokumenteres.

1.2. Sammendrag og viktige milepæler i forvaltning av skrantesjuka

Påvisning av klassisk skrantesjuka på villrein i Nordfjella (2016) og på Hardangervidda (2020/2022) er alvorlig. Smitten som er påvist i Nordfjella og på Hardangervidda og smitte som påvises på villrein i andre områder, utgjør en risiko for at smitte kan spre seg til rein i reindrifta.

Sannsynligheten for smitte til rein i reindrifta er vanskelig å fastslå, og potensialet for smitte fra villreinområder med smitte er avhengig av hvilke risikoreduserende tiltak som gjennomføres. Konsekvensene av smitte i reindrifta kan imidlertid bli svært store og sammensatte.

Det er derfor helt nødvendig å ha gode rutiner for forebygging og overvåkning. Jo tidligere eventuell smitte oppdages, desto større er sjansen for å lykkes med å bekjempe sykdommen, eller hindre at den får spredd seg til store områder. Forvaltningen har derfor innført risikoreduserende tiltak og økt overvåkning.

Ved påvisning av klassisk skrantesjuka på rein i reindrifta vil tiltakene kunne deles inn i flere faser med dels overlappende tiltak og mål, dels ulike mål. I starten vil det viktigste tiltaket være å fryse situasjonen for å begrense spredningen av sykdommen. I neste fase vil det bli viktig å tilegne seg mer kunnskap om utbredelsen før man kan sette et langsiktig mål og tilpasse tiltakene til det. Dette kan i grove trekk illustreres slik:

Normalsituasjon: Skrantesjuka-prøver normalslakt og avviksrein

Det er svært viktig å ha oversikt over hvor mange skrantesjuka-prøver det er tatt i flokken over tid. Antall prøver av avviksrein er det viktigste for å kunne si noe om smittestatus i flokken når mistanke eller påvisning oppstår.

Mistanke oppstår

Mattilsynet vil fryse situasjonen innenfor det området som smitten sannsynligvis vil befinne seg, slik at ikke smittestoffet sprer seg til nye flokker og områder. Mattilsynet innhenter kunnskap fra statsforvalter, Veterinærinstituttet og reieneierne for å vurdere hvilket område som skal inngå i den midlertidige overvåkningssonen. Mattilsynet varsler relevante interessenter om mistanken.

Innhenting av informasjon og kartlegging

Så snart vi har en mistanke om skrantesjuka, vil Mattilsynet starte innhenting av informasjon for å kartlegge kontakter og eventuelt øke prøveuttak i relevante områder.

Skrantesjuka påvises

Mattilsynet varsler relevante interessenter om påvisningen.

Mattilsynet vil fryse situasjonen (dersom dette ikke allerede er gjort på grunn av mistanke om skrantesjuka) innenfor det området som smitten sannsynligvis vil befinne seg i, slik at smittestoffet ikke sprer seg til nye flokker og områder. Mattilsynet vil vurdere hvilket område som inngår i vernesonen og overvåkningssonen, etter innspill fra statsforvalter og reieneierne. Det opprettes en vernesone som inneholder indeksflokkene. En overvåkningszone utenfor denne inneholder flokker som har hatt en smittetmessig kontakt med indeksflokkene. Det lages en forskrift som regulerer tiltak innenfor sonene for å begrense og bekjempe smitten.

Innhenting av informasjon og kartlegging

For å bestemme bekjempelsesstrategi må vi vite hvor mange smittede rein det er og hvor stort område og hvor mange flokker som har smitte. Det vil være viktig å få inn prøver av så mange avviksrein som mulig, for eksempel gjennom aktive søk.

Mattilsynet beslutter ved hjelp av Veterinærinstituttet hvor mange og hvilke type dyr som skal slaktes og prøvetas for å få en oversikt over smitten.

Langsiktige tiltak

Når vi vet smittestatus i sonene, kan de langsiktige tiltak besluttes. Valgt strategi vil blant annet avhenge av hvor mange dyr som er smittet og hvor lang tid flokken har vært smittet, og derav om det er miljøsmitte det må tas hensyn til. Langsiktige tiltak skal besluttes og iverksettes så snart som praktisk mulig.

1.3. Definisjoner og forkortelser

- a) ABP (Administrativ Beredskapsplan): Mattilsynets generelle planer for hvordan Mattilsynet skal varsle, organisere seg og loggføre ved uønskede hendelser.
- b) Arrest: Brukes om dyr eller deler av dyr som på et slakteri blir underlagt visse begrensninger.
- c) Avviksrein (fallen stock): Rein som dør eller avlives av andre årsaker enn for slaktning til humant konsum.
- d) CVO (Chief Veterinary Officer): Norges sjefsveterinær som er ansvarlig for kontakt med andre lands veterinærmyndigheter.
- e) Beiteområde: Et geografisk område som en flokk bruker og er fastsatt av Statsforvalteren / Landbruksdirektoratet.
- f) Biprodukt: Alle deler av et dyr som er slaktet til konsum, med unntak av kjøtt som er godkjent for humant konsum. Inkluderer blant annet skinn, gevir, mage-tarm, hode.
- g) Desinfeksjon: Behandling som medfører ødeleggelse av prion.
- h) Destruksjon: Brukes om håndtering av materiale som defineres som kategori 1 i henhold til biproduktforskriften. Reglene for destruksjon finnes i samme forskrift.
- i) Flokk: En epidemiologisk definert gruppe. Dyr som vanligvis beiter sammen i kortere eller lengre perioder.
- j) Indeksflokk: Den flokken der indekstilfellet oppdages.

- k) Indekstilfelle: det første dyret med bekreftet skrantesyjuke i en flokk.
- l) Kontakt mellom flokker / kontaktflokker: Flokker som har felles beiter, felles gjerdeanlegg, felles flyttveier, felles dyretransport, eller annen sammenblanding av rein.
- m) Kontakt mellom levende dyr: Dyr som tilhører samme flokk.
- n) Kontakt mellom levende dyr og personell/utstyr: direkte kontakt med levende eller døde rein, eller deler av disse med mistanke eller påvist skrantesyjuke, inkludert urin, avføring og spytt. Inkluderer også kjøretøy og utstyr/klær som er blitt «skittent» i forbindelse med arbeid med rein fordi en del av «skitten» må antas å være avføring og andre produkter fra rein.
- o) Midlertidig restriksjonssone: Geografisk avgrenset område som opprettes ved mistanke om skrantesyjuke.
- p) Mistanke om TSE, dyr som er mistenkt for å være angrepet eller infisert av TSE (Skrantesyjuke er en form for TSE): levende, slaktede eller døde dyr som har tegn på eller har hatt tegn på nevrologiske forstyrrelser eller atferdsforstyrrelser eller en gradvis svekkelse av allmenntilstanden som følge av forstyrrelser i sentralnervesystemet, og som det er innhentet opplysninger om på grunnlag av en klinisk undersøkelse, reaksjon på behandling, kontroll post mortem eller laboratorieanalyse ante mortem eller post mortem som ikke gjør det mulig å stille en annen diagnose (TSE-forskriften § 2 jf. forordning (EU) 999/2001 art 3 (h)).
- q) Overvåkningszone: Geografisk avgrenset område som opprettes ved bekreftet tilfelle av skrantesyjuke, inkluderer blant annet beiteområder til kontaktflokker til indeksflokker.
- r) Påvisning av skrantesyjuke: Skrantesyjuke er å anse som påvist når Veterinærinstituttet har stilt diagnosen.
- s) Rein: Brukes om rein i reindriften i dette dokumentet.
- t) Reinbeitedistrikt: Reinbeiteområdet er delt inn i flere reinbeitedistrikter (etter reindriften §6).
- u) Reinbeiteområde: Største forvaltningsenhet innenfor det samiske reindriftenområdet (etter reindriften §5).
- v) Reinlag: Sammenlutning av andelshavere med særskilt tillatelse for reindriften i enkelte sørnorske fjellområder utenfor det samiske reindriftenområdet (etter reindriften §8).
- w) Rengjøring: Mekanisk fjerning, med såpe og vann hvis mulig, av synlig forurensning og skitt.
- x) Risikodyr: Rein og andre hjortedyr som dør eller avlives av andre årsaker enn for slaktning til humant konsum.
- y) Sammenblanding av rein: Mer enn 10 dyr som går sammen med en annen flokk, i mer enn 10 dager. Dersom det er færre dyr eller færre dager, må summen av dyr og dager bli under 20 for at det ikke skal regnes som sammenblanding. Grensen på ti dyr og ti dager er satt for å skille mellom dyr som vanligvis beiter sammen, og dyr som unntaksvis har beitet sammen i en kortere periode. Utilsiktet samarbeid av få dyr i få dager kan forekomme, men vil ikke bli vektlagt for at det skal være mulig å lage en sonegrense. Samarbeid mellom få dyr over en kort periode utgjør en mindre risiko for overføring av eventuell smitte. Mattilsynet lokalt vurderer i tvilstilfeller.
- z) Siida (siite): Geografisk og sosial betegnelse for en gruppe av reieiere som utøver deler av driften i fellesskap innenfor et bestemt areal.
- æ) Siidaandel: En familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, og som driver reindriften under ledelse av en person eller ektefeller/samboere i fellesskap.
- ø) Siidaandelsleder (siidaandelsinnehaver): ansvarlig leder av siidaandelen.
- å) Transmissible spongiforme encefalopater, TSE: alle overførbare spongiforme encefalopater, unntatt de som forekommer hos mennesker, forårsaket av prioner.
 - Skrantesyjuke (chronic wasting disease - CWD): Overførbare spongiform prionsykdom (TSE) hos hjortedyr som forårsaker ødeleggelse av hjernevev med dødelig utfall.
 - o Klassisk skrantesyjuke: Smittsom skrantesyjuke hos hjortedyr hvor prioner er funnet i lymfatisk vev og eventuelt i hjernevev.
 - o Atypisk skrantesyjuke: Sporadisk oppstått skrantesyjuke hos hjortedyr som er ansett å ikke, eller i liten grad, kunne smitte mellom levende dyr. Prioner er ikke funnet i lymfatisk vev.

- aa) Vernesone: Geografisk avgrenset område som opprettes ved bekreftet tilfelle av skrantesjuka, inkluderer beiteområdet til indeksflokk
- bb) 36 måneder: perioden er valgt som tidsrom for sporing av sammenblandinger mellom reinflokker. Dette er et noe pragmatisk tall valgt fordi det er anslått å være mellom 24 og 36 måneder fra smitte til død og fordi det er gjerne de samme flokkene som blander seg gjennom året, år etter år.
- cc) 10 år: perioden er valgt som tidsrom for sporing av kjøp, salg, gaver og større forflytninger fordi dette skjer sjelden og er en handling som er planlagt. Eier vet om hendelsen og kan gi oss informasjon.

2. OM SKRANTESJUKE

2.1. Klassisk skrantesjuka

Skrantesjuka er en prionsykdom hos hjortedyr som gir gradvis tap av hjerneceller, endret oppførsel, avmagring og til slutt død. Klassisk skrantesjuka hvor prioner er funnet i lymfatisk vev og eventuelt i hjernevev, er smittsom og smittestoffet skilles ut i spytt, urin og avføring fra syke dyr. Inkubasjonstida er lang, og smittede dyr kan skille ut prioner i lang tid før de blir syke.

Sykdommen er dødelig for hjortedyr, men har aldri smittet til mennesker, verken fra dyr eller kjøtt. Det er svært liten risiko for at sykdommen skal smitte til mennesker, men for å være på den sikre siden, godkjenner ikke Mattilsynet at kjøtt fra dyr som tester positivt skal spises. Det er et viktig prinsipp, vi spiser ikke syke dyr.

Klassisk skrantesjuka ble første gang påvist i Norge på villrein i Nordfjella i 2016, og senere på Hardangervidda (2020/2022). Smitten som er påvist i Nordfjella og på Hardangervidda og smitte som påvises på villrein i andre områder, utgjør en risiko for at smitte kan spre seg til rein i reindriften.

2.2. Atypisk skrantesjuka

Atypisk skrantesjuka er en sporadisk oppstått form for skrantesjuka hos hjortedyr som er ansett å ikke, eller i liten grad, kunne smitte mellom levende dyr. Prioner er ikke funnet i lymfatisk vev.

Atypisk skrantesjuka er påvist ulike steder i landet på elg og hjort, men det er ikke påvist på rein.

Les mer om skrantesjuka på [Veterinærinstituttets](#) og [Mattilsynets](#) sider her.

3. REGELVERK OG STYRENDE DOKUMENTER

3.1. Regelverk

[Matloven](#)

[Dyrevelferdsloven](#)

[Dyrehelseforskriften](#)

[TSE-forskriften](#)

[Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease \(CWD\)](#)

[Forskrift om soner ved påvisning av Chronic Wasting Disease \(CWD-soner\)](#)

[Animaliehygieneforskriften](#)

[Animaliebiproduktforskriften](#)

[Produksjonsdyrforskriften](#)

[Landdyrsporbarhetsforskriften](#)

[Forskrift om næringsmessig transport av dyr](#)

[Lov om legemidler m.v.](#)

[Reindriftsloven](#)

[Grensereinbeite-loven](#)

[Lappekodisillen](#)

[Reingjerdekonvensjonen mellom Finland og Norge](#)

3.2. Retningslinjer, strategier, avtaler o.l.

Overordnet organisering av beredskapen i Mattilsynet står i Administrativ beredskapsplan - ABP, med unntak av de forhold som beskrives i denne planen. Hendelsen skal loggføres i MatCIM og sykdomstilfellet registreres i MATS.

Interne dokumenter

- [Retningslinje - behandling av søknader om tillatelser og dispensasjoner](#) (internt dokument)
- [Beredskapsplan 2018](#)

Mattilsynets avtaler med eksterne virksomheter om ressurser og lignende ligger i Administrativ beredskapsplan, kapittel 1.8.

Eksterne dokumenter

- Reindriftsavtalen publiseres her: [Reindrift - regjeringen.no](http://Reindrift-regjeringen.no)
- Statsforvaltners planer finnes her: Statsforvalteren.no
- [Statsforvalteren i Nordland sin Beredskapsplan for landbruks- og reindriftsavdelinga \(LARA\)](#)

4. FOREBYGGENDE TILTAK OG OVERVÅKING

4.1. Forebyggende tiltak mot skrantesyke i reindriften

Forebygging for å unngå smitte med skrantesyke til rein i reindriften er svært viktig. Etter at skrantesyke ble påvist på villrein i Nordfjella og på Hardangervidda, har det blitt iverksatt ulike tiltak som skal bidra til at smitte ikke spres derfra til rein i andre deler av landet.

Soneinndeling

Soneinndeling er et virkemiddel som brukes for å hindre at smitte skal spre seg fra et område med mistanke eller påvist smitte til et annet område vi antar er fri for smitte. Det er derfor opprettet soner rundt Hardangervidda og Nordfjella sone 1, hvor det er påvist klassisk skrantesyke. Her er det egne regler som skal hindre at skrantesyke spres ut av sonen. Det er ikke reindrift på Hardangervidda eller i Nordfjella Sone 1. Filefjell tamreinlag har sommerbeite innenfor tiltakszona rundt Nordfjella sone 1.

I tillegg er Norge delt i to med en grense som går gjennom Trøndelag. Se kapittel [12.3](#) Grense mellom sør og nord.

Det er lagt til grunn at sannsynligheten for smitte er lavere nord for denne grensa, enn sør for grensa, og av den grunn er det innført regler for kontakt på tvers av grensa.

Flytting av dyr

Den mest effektive måten å spre dyresykdommer på, er gjennom flytting av dyr. Derfor legger regelverket opp til minst mulig flytting av dyr, utenom vanlige flyttemønstre.

Innenlands forflytninger

- Det må søkes tillatelse til å flytte rein over fylkesgrenser, bortsett fra flytting i forbindelse med fastsatte beitebruksregler.
- Det kan ikke gis tillatelse til å flytte rein fra sør for grensa som går gjennom Trøndelag til nord for grensa.
- Reinkappkjøring med deltagere fra flere fylker kan tillates, under forutsetning av at kun friske dyr deltar.

Flytting av dyr over landegrensen som del av normal drift

- Norsk og svensk rein kan krysse grensa mellom Norge og Sverige i tråd med fastsatte beitebruksregler.
- Norsk og finsk rein som krysser grensen mellom Norge og Finland kan tilbakeføres til opprinnelsesland i tråd med den norsk-finske reingjerdekommissjonen. På grunn av beskyttelsestiltak mot skrantesyke, tillater ikke Finland at finsk rein som har beitet på norsk side tilbakeføres til Finland.
- Norsk rein kan sendes direkte til slakteri i Sverige og Finland, så lenge dyrene ikke forlater kjøretøyet under reisen.

Annen flytting over landegrensene

Det er i utgangspunktet forbudt å utføre levende hjortedyr fra Norge, for salg, gave og lignende. Det er unntak for rein som skal delta i sports- eller kulturarrangementer i bestemte områder i Sverige, eller returnere til området i Sverige etter deltakelse i sports- og kulturarrangementer i Norge, dersom svenske myndigheter har innvilget tillatelse.

Videre er det krav om tillatelse ved innførsel av levende hjortedyr fra Sverige og Finland til Norge.

[Du kan finne informasjon om unntak fra reglene for flytting av rein over landegrensene her.](#)

Tillatelser, egenerklæringer og helsesertifikater skal legges ved journalen, se avsnitt om registrering, merking og journalføring.

Fôring og bruk av slikkestein

Det er ikke lov å legge ut fôr og slikkesteiner til ville hjortedyr.

Fôring av rein i reindrifta kan skje på følgende betingelser:

- Rein skal, så langt mulig, fôres på en måte som gjør at ville hjortedyr ikke får tilgang til fôret. Rundballer må deles opp og distribueres ved fôring av rein.
- Fôr, inkludert lav, kan ikke komme fra områder med skrantesjuka. I tillegg, skal ikke rein fra steder nord for grensen gjennom Trøndelag fôres med fôr sanket inn på steder sør for grensen.
- Det er ikke forbudt å importere fôr, inkludert reinlav fra Finland eller Sverige. Mattilsynet anbefaler likevel ikke å fôre rein med fôr produsert i områder med ukjent status for skrantesjuka. Særlig fordi smittestoffet er svært motstandsdyktig.

Utstyr, persontrafikk og sporing

- Utstyr, innredning og andre gjenstander som kan spre smitte, skal være tilstrekkelig rengjort og om nødvendig desinfisert før de blir tatt inn til områder der dyrene holdes. [Dyrehelseforskriften § 30](#)
- Personer som har besøkt anlegg med klovdyr eller fjørfe i utlandet, kan ikke besøke anlegg med klovdyr eller fjørfe før det har gått 48 timer etter besøket i anlegget i utlandet.
- Driftsansvarlig skal ha kunnskap om, og gjennomføre, hensiktsmessige biosikkerhetstiltak (smitteverntiltak) ut fra ([dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning \(EU\) 2016/429 art. 10 og 11](#)).
- Alle dyrehold som produserer mat skal være registrert hos Mattilsynet ([dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning \(EU\) 2016/429 art. 84](#)). I praksis betyr det som regel registrering av siidaandelsledere, knyttet til et reinbeitedistrikt.
- Reinen skal være merket i tråd med [landdyrsporbarhetsforskriften § 25](#) og [reindriftsloven](#).
- Driftsansvarlig skal sørge for at det føres journal ([dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning \(EU\) 2016/429 art. 102](#)). Registrering, merking og journalføring er viktig for å kunne kartlegge spredning av smittsom sykdom i flokken. Journalen oppbevares i minst 3 år.

[Du kan lese mer om tiltak som er innført for å hindre spredning av skrantesjuka, som berører reindrifta her.](#)

4.2. Smittevern og forebyggende tiltak på slakteri

Godt smittevern på slakteri vil i stor grad samsvare med god produksjonshygiene.

- Fungerende skiller mellom ulike områder og produkter på slakteriet.
- Riktig håndtering av biprodukter og avfall.
- Sporing av produkter.
- Fungerende skiller mellom dyr som oppstalles og omgivelsene, inkludert renhold av utstyr som brukes til håndtering av dyr.
- Unngå at dyr rømmer fra slakteriet.

Mobile slakteanlegg kan utgjøre en stor risiko for smitte dersom slike skiller ikke opprettholdes mellom ulike slaktesteder. I dyrehelseforskriften er det presisert at driftsansvarlig har ansvar for å redusere risikoen for at sykdommer spres ved hjelp av relevante tiltak. ([Dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning \(EU\) 2016/429, art 10](#))

4.3. Smittevern og forebyggende tiltak ved transport av levende dyr

Transportmidler skal rengjøres mellom reiser. Alle som transporterer rein, skal føre registre som forteller om transportene som er utført de siste tre årene ([Dyrehelseforskriften § 4, jf. forordning \(EU\) 2016/429, art 104](#)). Disse gir verdifull informasjon ved sporing av smitte. Transportdokumenter som

skal føres i henhold til [Forskrift om næringsmessig transport av dyr](#) skal blant annet inneholde informasjon om dyrenes eier, hvor de kommer fra og er transportert til, og tidspunkt for transport.

4.4. Overvåkning

En viktig forutsetning for å lykkes i bekjempelse av skrantesjuka, er at det oppdages så tidlig som mulig. Derfor er det etablert et overvåkningsprogram for skrantesjuka hos hjortevilt og rein i reindrift. Overvåkningsprogrammet for rein i reindrift består i hovedsak av

- Prøver som tas av normalslakt i slakteri
- Prøver som tas av avviksrein (påkjørte, syke, avliva og selvdøde)

Overvåkningsprøver av avviksrein er de viktigste prøvene å få inn, fordi det er mer sannsynlig å påvise skrantesjuka på et sykt, avliva eller selvdødt dyr enn på et normalslakt.

Et prøvesett fra ett dyr består av både hjernevev og svelglymfeknuter. Det er viktig at også lymfeknutene er med, da prioner påvises i lymfevev tidligere enn i hjernevev.

Overvåkningsprogrammet justeres noe fra år til år. For gjeldende program, se OK-instruksen for prøvetaking for skrantesjuka (internt dokument).

Se total statistikk for prøvetaking på Veterinærinstituttets sider: [Skrantesjukestatistikk \(vetinst.no\)](#)

[Om overvåkning av skrantesjuka i Sverige](#)

[Om overvåkning av skrantesjuka i Finland](#)

5. VARSLING OG RAPPORTERING

5.1. Meldeplikt ved mistanke om eller utbrudd av skrantesjuka

5.1.1. Reineier har meldeplikt ved mistanke om skrantesjuka

Reineier og andre som har ansvar for rein og andre hjortedyr, skal melde fra til Mattilsynet om;

- a) alle rein eldre enn 12 måneder som har dødd eller blitt avlivet av andre årsaker enn humant konsum (= avviksrein)
- b) all mistanke om skrantesjuka på rein (se [kap. 7.1](#) Kriterier for mistanke)

Melding gjennomføres i praksis ved å ringe til Mattilsynet på 22 40 00 00. Utenom ordinær arbeidstid er telefonen bemannet av en nasjonal beredskapsvakt som vil ta imot henvendelsen, og iverksette tiltak i henhold til rutine.

5.1.2. Laboratoriers og veterinærers meldeplikt

Veterinærer og laboratorier (i praksis Veterinærinstituttet) har varslingsplikt til Mattilsynet ved grunn til mistanke om og ved påvisning av skrantesjuka. Varsling skal skje uten unødig opphold. Veterinærinstituttet kontakter Mattilsynet i henhold til samarbeidsavtalen.

5.2. Mattilsynets varsling

Mattilsynets varsling skal gjennomføres som beskrevet i Administrativ Beredkapsplan (ABP) og interne varslingsrutiner.

Nasjonal varsling ved mistanke om og påvisning av klassisk og atypisk skrantesjuka

Et varsel om mistanke om skrantesjuka til Mattilsynet kan komme fra Veterinærinstituttet i henhold til samarbeidsavtalen i forbindelse med analyse av overvåkningsprøver.

Et varsel om mistanke kan også komme som følge av reneiers eller andre sin varslingsplikt til Mattilsynet. Den medarbeideren i Mattilsynet som mottar en slik henvendelse om mistanke om skrantesjuka, må vurdere om meldingen er en vanlig «avviksrein» som skal prøvetas, eller om det er en mistanke som krever iverksettelse av varsling og tiltak, se [kapittel 7.1](#). Ved mistanke som krever iverksettelse av varsling og tiltak, skal Mattilsynet regionalt varsle Mattilsynets hovedkontor i henhold til Mattilsynets varslingsrutiner.

Et varsel om påvisning av klassisk skrantesjuka vil komme fra Veterinærinstituttet til Mattilsynet.

Varsling internt i og fra Mattilsynet følger Mattilsynets Administrative Beredkapsplan (ABP) og interne varslingsrutiner. Hovedkontoret skal varsle Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) før videre varsling til næringen sentralt og andre etater. Dersom mistanken ikke kommer fra Veterinærinstituttet, er det viktig at de er blant mottakerne av varselet.

Alle eksterne mottakere skal være kjent med taushetsplikt ved mottak av varsel, og skal ikke kontakte eier eller andre før Mattilsynet regionalt har vært i dialog med den eller de berørte.

I varselet oppgis reinbeitedistriktet og eventuelt siida som reinen tilhører. Opplysninger om det dreier seg om en avviksrein eller en OK-prøve, størrelse på flokken det aktuelle dyret tilhører, båndlegging og andre aktuelle tiltak mv. oppgis i varselet i den grad informasjonen er tilgjengelig.

Mattilsynets varsling regionalt

Etter at formelt varsel i henhold til Mattilsynets Administrative Beredskapsplan (ABP) til departementer og sentrale aktører er gjennomført, skal Mattilsynets region varsle lokalt. Reineier og siidaandelsleder varsles først. Dersom mistanken eller påvisningen er på et slaktet dyr, skal slakteriet varsles direkte.

Statsforvalteren har oppdatert kontakinformasjon til ledere av distrikt og ledere av siidaandeler i reindriften for aktuelt område. Ved mistanke skal Mattilsynet regionalt be Statsforvalteren om å få tilsendt oversikt over alle siidaandelsledere, distriktsstyrer og eventuelle siidastyrer i det/de distriktene/siidaene som forventes å kunne få restriksjoner. Oversikten må ha informasjon om:

- Distriktstilhørighet
- Sommer- og vintersiida tilhørighet
- Adresse, e-post og telefonnummer til alle

Dersom mistanken oppstår utenom arbeidstid eller i helgen, kan reindriftsdirektør hos Statsforvalteren kontaktes for å få tak i kontakinformasjonen. Kontakinformasjon til reindriftsdirektørene ligger i MatCIM.

Ved påvisning benyttes samme liste. Be om oppdatert liste ved behov.

Mattilsynet regionalt varsler næringen lokalt basert på varslingsliste mottatt fra Statsforvalteren, følgende skal i det minste varsles:

- Ledere av berørte distrikt og ledere av berørte siidaandeler som vi antar vil kunne få midlertidige restriksjoner. Distriktsleder må varsle resten av styret og alle siidaandelene i distriktet, mens siidaandelsleder varsler alle reineiere i sin siidaandel
- Ledere av distrikt og ledere av siidaandeler med beiteområde som grenser til flokker som vil få restriksjoner
- Berørte kommuner og fylkeskommuner
- Kriseberedskapsutvalget i reindriften
- Kommunelege / helsetjenesten i kommunen
- Privatpraktiserende veterinærer med praksis i midlertidig restriksjonssone
- SNO lokalt
- Reinpolitiet ved behov
- Ev. lokale nedskjæringsvirksomheter
- Aktuelle anlegg som tar imot biprodukt

Alle som er varslet om mistanke, skal varsles igjen når påvisning eller avkreftelse foreligger.

Se [kapittel 11](#) om kommunikasjon for råd og anbefalinger om hvordan kommunikasjonen i forbindelse med varsling og senere kontakt bør foregå.

Internasjonal varsling

Mattilsynets hovedkontor og CVO, er ansvarlig for varsling til andre lands myndigheter. Følg bruksanvisning for internasjonal varsling av skrantesjuka. Denne varslingen ivaretar også TSE-gruppen og CVO-nettverket.

Myndighetene i Sverige og Finland varsles og kontakt opprettes før andre land varsles, både på mistanke og ved påvisning.

Mange reinbeitedistrikter grenser til Sverige, og involverer grensekryssende virksomhet. I tilfeller der det er mistanke om eller påvist skrantesjuka i slike reinbeitedistrikter, er det viktig å etablere kontakt og samarbeid med Jordbruksverket. Slik varsling skal skje per telefon og e-post samtidig som næringen sentralt varsles.

I områder med grense til Finland, kan det forekomme tilfeldige, utilsiktede sammenblandinger. Ved behov varsler Mattilsynets hovedkontor finske myndigheter per telefon og e-post samtidig som næringen sentralt varsles.

5.3. Varsel fra svenske og finske myndigheter

Mattilsynet, hovedkontoret kan bli varslet av svenske myndigheter om mistanke eller påvisning av skrantesjue på rein i Sverige med beiterett i Norge. Vi kan også bli varslet fra finske myndigheter om mistanke eller påvisning av skrantesjue på rein i Finland som har oppholdt seg i områder ved riksgrensen.

Mattilsynets hovedkontor skal vurdere slike varsler i samråd med Mattilsynet regionalt, og eventuelt iversetts varsling som beskrevet under [kapittel 5.2](#).

5.4. Rapportering

5.4.1. Situasjonsrapport og statusrapport

Dersom ikke annet blir bestemt i den enkelte hendelsen, skal Mattilsynets regioner utarbeide situasjonsrapporter til Mattilsynets hovedkontor, i henhold til ABP.

Mattilsynets hovedkontor er ansvarlig for å utarbeide nasjonale statusrapporter til departementet.

5.4.2. Internasjonal rapportering

Mattilsynets hovedkontor ved seksjon dyrehelse og CVO er ansvarlig for internasjonal rapportering.

Mattilsynets hovedkontor orienterer om utbruddet ved behov på PAFF og arbeidsgruppe for TSE, CVO-møter eller lignende.

6. KUNNSKAPSSTØTTE OG REFERANSELABORATORIUM

6.1. Kunnskapsstøtte

Kunnskapsstøtte hentes i hovedsak fra [Veterinærinstituttet](#) og [Reinhetsetjenesten](#) ved Veterinærinstituttet. Formålet til Reinhetsetjenesten er å styrke kunnskapen om god dyrehelse og dyrevelferd i reindriften og blant veterinærer. Forebyggende helsearbeid, smitteberedskap, sykdomskontroll og rådgivning vil være de viktigste virkemidlene. Målgruppen er reindriftsutøvere og veterinærer.

[NMBU](#) (Veterinærhøgskolen) kan også bidra med kunnskapsstøtte.

[Vitenskapskomiteen for Mat og miljø \(VKM\)](#) sine rapporter gir også kunnskapsstøtte.

[Samisk høgskole](#) kan bidra med tradisjonsbasert kompetanse om reindrift i et forskningsmiljø.

[Statsforvalterne](#) og [Landbruksdirektoratets reindriftsavdeling](#) kan bidra med kunnskap om reindrift og forvaltning.

[Norske Reindriftsamers Landsforbund \(NRL\)](#) kan bidra med kunnskap om reindrift.

6.2. Referanselaboratorier

[Veterinærinstituttet](#) er nasjonalt referanselaboratorium for skrantesjuka.

7. TILTAK VED MISTANKE OM SKRANTESJUKE

I perioden fra det oppstår mistanke om skrantesjuka til mistanken bekreftes eller avkreftes er målet å fryse situasjonen, begrense spredning av eventuell smitte og skaffe oversikt over indeksflokk.

Regelverk

[Forskrift om forebygging av, kontroll med og utryddelse av overførbare spongiforme encefalopater \(TSE\)](#) § 2 jf. forordning (EF) nr. 999/2001 [artikkel 12](#) beskriver hvilke tiltak som minimum må iverksettes ved mistanke om skrantesjuka. Ved å følge tiltakene som er beskrevet i denne planen, vil kravene i artikkel 12 være oppfylt.

Skrantesjuka er en nasjonal liste 2-sykdom. Det innebærer at reineier har plikt til å iverksette noen tiltak allerede ved mistanke, som beskrevet i [Dyrehelseforskriften § 22](#). Blant annet skal man så langt råd er, iverksette tiltak for å hindre smittespredning og sørge for at journaler er oppdatert.

Mattilsynet kan pålegge tiltak vi anser som nødvendige, som beskrevet i [Dyrehelseforskriften § 24](#).

7.1. Kriterier for mistanke

Det er mistanke om skrantesjuka dersom:

- Et dyr har **kliniske symptomer** som er forenlig med skrantesjuka:
 - Nevrologiske forstyrrelser/atferdsforstyrrelser/endra oppførsel: Ukoordinerte bevegelser med repeterende bevegelser, hodeskjelving, skjæring av tenner, senket hode
 - Gradvis svekket allmenntilstand – sikling, tørr og bustete pels, drikker og urinerer mye
 - Avmagring (avmagring uten andre symptomer utløser ikke mistanke om skrantesjuka)

Eller:

- **Foreløpige undersøkelser** ved Veterinærinstituttet gir grunn til å mistenke skrantesjuka

7.2. Opprettelse av midlertidige restriksjoner

Ved mistanke om skrantesjuka skal det umiddelbart ilegges midlertidige restriksjoner på indeksflokk og eventuelt andre flokker, med tilhørende beiteområder, for å fryse situasjonen og begrense spredning av smitte.

Mattilsynet regionalt innkaller Statsforvalteren og lokal reindriftsnæring til møte, for å få innspill til hvilke flokker og områder som bør inkluderes i restriksjonsvedtaket. [Nibio sin kartløsning](#) kan gi nyttig informasjon om reinbeiteområder, distrikter, siidagrenser, gjerder og gjerdeanlegg mm.

Restriksjonene gis enten som:

- Enkeltvedtak til de berørte reineierne, eller
- Midlertidig forskrift

Normalt sett skal restriksjonene pålegges som enkeltvedtak fattet av regionen. Det må fattes enkeltvedtak for alle berørte siidaandeler. Dersom det er mange reineiere som skal pålegges restriksjoner, kan Mattilsynet velge å vedta en midlertidig soneforskrift. I så fall er det hovedkontoret i Mattilsynet som har ansvaret for utarbeidelsen av en slik forskrift. Mattilsynet regionalt og hovedkontoret avgjør i fellesskap om det skal lages enkeltvedtak (mest aktuelt ved få berørte reineiere), eller midlertidig forskrift (mest aktuelt dersom det er mange berørte reineiere).

Dersom det er anlegg med oppdrettshjort i restriksjonsområdet, må det fattes enkeltvedtak også overfor disse, eller de må inkluderes i soneforskriften.

Midlertidige restriksjoner - hva skal inkluderes

Indeksflokk, og flokker det mistenkte individet har beitet sammen med de siste 36 månedene skal inkluderes i de midlertidige restriksjonene.

Det må også vurderes om følgende forhold medfører at flere flokker og områder skal inkluderes i de midlertidige restriksjonene:

- Hvis det har vært brukt mobile slakteenheter i restriksjonssonen de siste 36 månedene: Flokker og beiteområdene til andre flokker der aktuell(e) mobile slakteenhet(er) er brukt etter slakting av mistenkt rein.
- Er samme transportmiddel for livdyr brukt til transport av andre flokker i tillegg til indeksflokken de siste 36 månedene? Har transportmiddelet blitt rengjort mellom transport av ulike flokker?
- Har det vært kjøpt/solgt eller gitt bort dyr som er flyttet inn eller ut av flokken de siste 10 år?

Ved behov kan det opprettes kart for å illustrere restriksjonssoner i [vår kartløsning](#).

7.3. Tiltak overfor dyret med mistanke om skrantesjuka og arealer det har vært i kontakt med

Dersom mistenkt smittet dyr er en avviksrein i felt skal alle deler av dyret, forurenset utstyr og annet materiale, og selve funnstedet, sikres slik at eventuell smitte ikke kan spres.

Dersom dyret befinner seg på et slakteri eller nedskjæringsanlegg, skal skrotten og alle biproduktene (husk også gevir som kan være sagt av før dyret ble levert til slakt) være i arrest inntil endelig prøvesvar foreligger. Øvrige slakteskrotter i anlegget kan godkjennes når negativt prøvesvar foreligger for disse, med mindre disse vurderes som forurenset. Dyr som ikke er prøvetatt, frigis som normalt. Der biprodukter oppbevares i batcher, må alle biprodukter være i arrest inntil prøvesvaret for det mistenkte dyret foreligger. Slakteriet, inkludert utstyr brukt under slakting, skal vaskes og desinfiseres på egnet måte.

7.4. Tiltak overfor levende dyr/indeksflokk, reindrift

Ved mistanke skal tiltak i indeksflokken iverksettes umiddelbart. Tiltakene gis som hovedregel som restriksjonsvedtak, og videreføres frem til mistanken avkreftes, eller diagnosen bekreftes og Mattilsynet vedtar en soneforskrift. Noen ganger kan det være hensiktsmessig å definere en sone for å tydeliggjøre hvilke arealer som kan benyttes av flokker med restriksjoner.

Med disse tiltakene vil normal reindrift kunne fortsette, med noen begrensninger og noe ekstra arbeid. Tiltakene vil hindre, eller i hvert fall begrense, overføring av smitte ut av flokken/sonen.

Restriksjonene skal minst inkludere følgende tiltak:

- Ingen levende rein som tilhører flokk med restriksjoner, skal flyttes ut av det midlertidige restriksjonsområdet/-sonen med unntak av direkte transport til slakteri for slakting på slakteri. Gjelder også kjørerein og "turistrein".
- Kantområder der det for årstiden er sannsynlig at rein kan vandre ut av området skal
 - gjetes godt nok til å hindre at rein vandrer ut av restriksjonsområdet, eller
 - sperres med gjerder slik at rein ikke kan vandre ut av restriksjonsområdet/-sonen.
- Alle rein som har opprinnelse i indeksflokken og oppdages utenfor midlertidig restriksjonsområde skal om mulig merkes, slik at de ved behov kan finnes igjen.
- Ved nødvendig transport av rein fra indeksflokk ut av sonen for slakting på slakteri, skal transportmiddel sikres for å unngå at urin, avføring og strø faller av transporten underveis.
- Alle rein over 1 år som slaktes, avlives eller dør på annen måte skal prøvetas, også dyr som slaktes til privat bruk. OBS: Ved privat slakting må alt kjøtt og alle andre deler av dyret holdes tilbake frem til prøvesvar foreligger.

- Gjerdeanlegg som er benyttet av den aktuelle flokken de siste 36 månedene skal ikke brukes av andre flokker.
- Det kan gjennomføres aktive søk for å finne og ta ut rein og andre hjortedyr som anses som risikodyr, innen sonen. Alle dyr som tas ut skal prøvetas. Håndtering/avliving av dyr må utføres av personer med nødvendig kompetanse.
- Utstyr (for eksempel slaktekniver, prøvetakingsutstyr o.l.) som har vært i direkte kontakt med det mistenkt smitta dyret, skal destrueres eller rengjøres og desinfiseres før det tas i bruk igjen.
- Kjøretøy og utstyr som er brukt i restriksjonsbelagte flokker, skal rengjøres og desinfiseres før det brukes i flokker uten restriksjoner. Se også [kap. 7.5](#).

7.5. Kjøretøy og utstyr

For å hindre at eventuell smitte spres til nye flokker og nye områder, skal kjøretøy og utstyr som kan ha blitt forurenset med smitte som hovedregel rengjøres og desinfiseres før det brukes igjen.

Dette gjelder særlig kjøretøy som har blitt brukt til å frakte levende dyr som er mistenkt smittet. Før rengjøring samles urin, avføring og strø opp og oppbevares slik at det ikke kan spre smitte, eller destrueres. Dersom dyret er selvdødt eller avlivet i felt, vil tilsvarende gjelde for utstyr som er brukt til avlving, prøvetaking og andre aktiviteter som kan ha forurenset utstyret med smitte.

Også kjøretøyet som er brukt til å frakte slakteskrotten fra slakteriet til nedskjæring må rengjøres og desinfiseres før det tas i bruk igjen.

Øvrig utstyr og kjøretøy som har blitt brukt i restriksjonsbelagte flokker må rengjøres og desinfiseres før det tas i bruk i flokker som ikke har restriksjoner.

I praksis kan det være vanskelig å få gjennomført en god desinfeksjon av enkelte kjøretøy og utstyr, da prionene er svært resistente mot både kjemisk og fysisk påvirkning. I tilfeller der desinfeksjon ikke lar seg gjennomføre, kan Mattilsynet lokalt, etter en risikovurdering, fravike prinsippet om korrekt desinfeksjon. Faktorer som kan ha en betydning i denne vurderingen, er blant annet:

- Grad av forurensning og kontakt med levende dyr
- Type bruk i restriksjonsbelagte flokker
- Planlagt videre bruk
 - Frakt av livdyr eller slaktedyr
 - Område/flokker det skal brukes i

Kompenserende tiltak vil være viktig, for eksempel tilpasninger av kjøretøy, slik at urin, avføring og strø ikke kan falle av underveis, kun bruk til transport av dyr til slakteri, kun bruk i restriksjonsbelagte flokker eller andre tiltak.

7.6. Tiltak i slakteri og nedskjæringsvirksomheter

Følgende tiltak skal gjennomføres ved slaktning av rein fra restriksjonsbelagte flokker:

- Slaktning kan fortsette etter avtale med Mattilsynet. Alle rein over 1 år skal prøvetas.
- Rutiner for arrest av alle deler av prøvetatte dyr følges som normalt. Dersom arrest av biprodukter ikke er mulig, skal disse destrueres.
- Alle produkter fra dyr som er prøvetatte må betraktes som smittet og skal håndteres som kategori 1 materiale i henhold til biproduktforskriften frem til negativt prøvesvar foreligger.
- Det skal gjennomføres ekstra tiltak for å hindre at eventuell smitte som kommer til slakteriet med levende dyr sprer seg til omgivelsene rundt slakteriet.

- Dyrebiltransporter som brukes til transport av dyr fra restriksjonsbelagte flokker til slakteri må tilpasses slik at urin, avføring og strø ikke kan falle av underveis. Alt materiale skal samles opp og deponeres.
- Dyrebiler skal rengjøres og desinfiseres før de brukes til transport av dyr fra flokker som ikke er restriksjonsbelagte. Se også [kap. 7.5](#).
- Dersom det oppstår ny mistanke om skrantesjuka, skal slakteriet, inkludert utstyr brukt under slakting, vaskes og desinfiseres.
- Ekstra sikring mot rømming
 - Bruk av slakterigjerder på en slik måte at miljøsmitte reduseres mest mulig
 - Egne klær ved håndtering av levende dyr på slakteri
 - Ingen levende dyr skal ut av slakteriets område

7.7. Tiltak overfor husdyr på beite

Ved mistanke om skrantesjuka på rein i reindriften, vil det normalt ikke bli prioritert å iverksette tiltak overfor husdyr på beite.

7.8. Tiltak overfor oppdrettshjort

Oppdrettshjort skal føres på en måte som sikrer at ville hjortedyr og rein i reindriften ikke får tilgang til fôret.

Dersom det finnes hegn med oppdrettshjort i området, må det fattes enkeltvedtak med hensiktsmessige restriksjoner, eller de inkluderes i den midlertidige soneforskriften.

Det vil også være aktuelt med utvidet prøveuttak dersom det er foregått slakting i perioden.

7.9. Tiltak overfor ville hjortedyr

Ved mistanke om skrantesjuka på rein i reindriften, vil det ikke bli prioritert å iverksette tiltak overfor ville hjortedyr.

7.10. Flokker som har beiterett i Sverige

Dersom det er mistanke om skrantesjuka på en rein som tilhører en flokk med beiterett i Sverige, skal Mattilsynets hovedkontor varsle Jordbruksverket umiddelbart, se [kap. 5.2](#).

Mattilsynets hovedkontor er ansvarlig for å kalle inn til første samhandlingsmøte.

7.11. Mistanke om skrantesjuka på rein i Sverige, med beiterett i Norge

Dersom Mattilsynet blir varslet fra svenske myndigheter om mistanke om skrantesjuka på en rein i Sverige, som har beiterett i Norge, må Mattilsynets hovedkontor og region sammen vurdere hvilke tiltak i beredskapsplanen som skal iverksettes.

Hovedkontoret ved Mattilsynet tar initiativ til møte med svenske myndigheter, dersom Jordbruksverket ikke gjør det. Berørt region i Mattilsynet deltar.

7.12. Avkreftelse av mistanke om skrantesjuka

En mistanke er avkreftet når Veterinærinstituttet har undersøkt prøven og konkludert med at det ikke er påvist skrantesjuka.

Varsling

Når prøvesvar foreligger, skal varsling av negativt prøvesvar sendes til de som ble varslet om mistanke, se [kap. 5.2](#). Også ved avkreftelse er det viktig å huske å varsle departementene før øvrige varsles.

Andre tiltak

Dersom restriksjonene er gitt gjennom enkeltvedtak, må restriksjonene oppheves gjennom enkeltvedtak til de berørte partene. Hvis det er fastsatt en midlertidig sonedeforskrift, må denne oppheves så snart som mulig.

Vurder behov for et oppsummeringsmøte med berørte parter regionalt og/eller med Mattilsynets hovedkontor og et møte med næringen sentralt.

Dersom det har gått ut pressemelding om mistanke, er det også aktuelt å sende ut pressemelding ved avkreftelse. Mattilsynets hovedkontor er i så fall ansvarlig for å lage og sende den ut. Mattilsynet regionalt/lokalt vurderer behov for oppfølging med lokalpresse.

Det er også viktig å evaluere hendelsen, og vurdere behov for å oppdatere denne beredskapsplanen.

8. TILTAK VED PÅVISNING AV SKRANTESJUKE

Regelverk

[Forskrift om forebygging av, kontroll med og utryddelse av overførbare spongiforme encefalopatier \(TSE\)](#) § 2 jf. forordning (EF) nr. 999/2001 [artikkel 13](#) beskriver hvilke tiltak som minimum må iverksettes når ulike TSE-sykdommer påvises. Ved å følge tiltakene som er beskrevet i denne planen, vil kravene til tiltak ved påvisning av skrantesyke være oppfylt.

Skrantesyke er en nasjonal liste 2-sykdom. Reineier har plikt til å iverksette noen tiltak ved påvisning, som beskrevet i [Dyrehelseforskriften § 22](#). Blant annet skal man så langt råd er, iverksette tiltak for å hindre smittespredning og sørge for at journaler er oppdatert. Mattilsynet kan pålegge tiltak vi anser som nødvendige, som beskrevet i [Dyrehelseforskriften § 24](#).

8.1. Kriterier for påvisning av klassisk skrantesyke

Klassisk skrantesyke er å anse som påvist når Veterinærinstituttet har stilt diagnosen.

8.2. Kortsiktige mål ved påvisning av klassisk skrantesyke

Etter påvisning av klassisk skrantesyke er målet å begrense videre spredning av smitte og skaffe mer informasjon og kunnskap om utbruddet. Tiltakene vil derfor i hovedsak være de samme som ved mistanke.

Etter hvert som vi får bedre oversikt, informasjon og kunnskap om utbruddet, vil det bli behov for å beslutte en langsiktig strategi, og tilpasse tiltakene til denne.

Landbruksdirektoratet er ansvarlig for erstatninger og tilskuddsordninger.

8.3. Opprettelse av soneforskrift

Ved påvisning av klassisk skrantesyke, skal det opprettes to soner, en vernesone, og en overvåkningszone som vil være utenfor vernesonen. Det er Mattilsynet regionalt som foreslår sonene, men Mattilsynets hovedkontor som fastsetter sonene i forskrift.

Tiltakene for de ulike sonene vil ligne hverandre fordi hensikten med ulike soner blant annet er å ha/få kontroll over hvor smitten er, og hvor mye smitte som finnes. Vi vil samtidig unngå at: 1): smitte spres fra indeksflokk til overvåkningszone dersom det ikke allerede har skjedd, og 2): at smitte spres fra overvåkningssonen til steder uten restriksjoner. Overvåkningssonen skal altså fungere som en buffer mot områder vi antar ikke er smittet.

Vær oppmerksom på at forflytningsrestriksjoner og andre tiltak kan få betydning for dyrevelferden. Dette må tas høyde for når man planlegger, og eventuelle kompenserende tiltak må vurderes.

8.3.1. Vernesone

Vernesone fastsettes slik at følgende er innenfor sonen:

- Beiteområdet til indeksflokk.

Det må også vurderes om følgende forhold medfører at flere områder skal inkluderes i vernesonen:

- Hvis det har vært brukt mobile slakteenheter i beiteområdet til indeksflokk: Beiteområdene til andre flokker der aktuell(e) mobile slakteenhet(er) er brukt etter slakting av rein med påvist smitte.

- Hvis samme transportmiddel (pram og trailer) for livdyr er brukt av flere flokker etter transport av indeksflokkene siste 36 måneder? Er det utført renhold mellom transport av ulike flokker?
- Har det vært kjøpt/solgt eller gitt bort dyr som er flyttet inn eller ut av flokken de siste ti årene? Har det vært andre vesentlige endringer i kontaktmønstre de siste ti årene?
- Har det vært vesentlige driftsendringer for indeksflokkene i løpet av de siste ti årene som medfører at større beiteområder skal inkluderes?

Hvis det finnes mindre områder innenfor området som er naturlig å definere som vernesone, der det ikke har vært rein siste 36 måneder, skal det vurderes om disse skal unntas fra sonen.

8.3.2. Overvåkningssone

Overvåkningssone fastsettes slik at følgende er innenfor sonen:

- Beiteområdet til den eller de flokkene som årlig har en eller flere sammenblandinger med indeksflokkene.

Det må også vurderes om følgende forhold medfører at flere områder skal inkluderes i overvåkningssonen:

- Beiteområder til flokker som har fått grovfor eller reinlav fra vernesonen.
- Beiteområder til flokker som har brukt mobile slakteenheter brukt i vernesonen i løpet av de siste 36 måneder.
- Beiteområdet til flokker som har brukt transportmiddel etter indeksflokkene.
- Beiteområder der det har vært kjøpt/solgt eller gitt bort dyr som er flyttet inn eller ut av flokken de siste ti årene fra/til indeksflokkene.
- Har det vært vesentlige endringer i driftsmønstre hos flokker i overvåkningssonen de siste ti årene, som medfører at sonen bør utvides.
- Har det vært arrangert reinkappkjøring eller andre «dyresamlinger» der rein fra indeksflokkene har deltatt, i løpet av de siste 36 månedene? I så fall må varighet og dyretetthet under arrangementet vurderes.

Dersom et eller flere av punktene gjelder områder som ikke er geografisk tilknyttet vernesonen eller den opprinnelige overvåkningssonen, kan disse områdene opprettes som tillegg til vernesonen og overvåkningssonen.

8.4. Tiltak overfor dyret med påvist klassisk skrantesyke og arealer det har vært i kontakt med

Ved påvist skrantesyke på rein i felt skal hele dyret samles og destrueres. Arealet rundt dyret der blod og sekreter kan befinne seg skal samles og sendes til destruksjon. Utstyr som kan ha blitt forurenset i forbindelse med håndtering av dyret, skal rengjøres og desinfiseres, eller destrueres.

Ved påvisning av skrantesyke på rein på slakteri skal den offentlige veterinæren erklære kjøttet fra det smittede dyret uegnet til konsum, og alle dyrets kroppsdeler (unntatt materiale som holdes tilbake for registrering i henhold til [Forskrift om TSE](#), og TSE-forordningen, vedlegg III, kapittel B) skal destrueres. Om produkter og biprodukter inngår i en batch, omfattes hele batchen av destruksjonskravet. Ellers er det kun det enkelte smittede dyret med biprodukter som skal destrueres.

Øvrige skrotter kan frigis når negativt prøvesvar foreligger, dyr som ikke er testet frigis som normalt.

Slakteriet, inkludert utstyr brukt under slakting, skal rengjøres og desinfiseres på egnet måte. Dersom slakteskrotten er fraktet til et nedskjæringsanlegg, skal de områdene av anlegget som har vært i kontakt med den smittede slakteskrotten rengjøres og desinfiseres på egnet måte.

Uavhengig av om dyret er i felt eller på slakteri, skal Veterinærinstituttet kontaktes slik at aktuelle deler av dyret etter nærmere avtale kan sendes dem for forskning og deretter destruksjon.

8.5. Tiltak overfor levende dyr/indeksflokk og kontaktflokker

Tiltakene som beskrives under mistanke videreføres frem til soneforskrift blir gjeldende.

Tiltak som vil være med i en soneforskrift:

- Ingen rein skal flyttes ut av vernesone eller overvåkningssone, med unntak for direkte transport til slakting på slakteri.
- Kantområder der det for årstiden er sannsynlig at rein kan vandre ut av vernesone eller overvåkningssone skal
 - gjetes godt nok til å hindre at rein vandrer ut av vernesone eller overvåkningssone, eller
 - sperres av gjerder slik at rein ikke kan vandre ut av vernesone eller overvåkningssone.
- Alle rein som oppdages utenfor egen sone skal avlives/slaktes og prøvetas.
- Alle rein (over 1 år) som slaktes, avlives eller dør på annen måte skal prøvetas. Også dyr som slaktes til privat bruk. OBS: arrest ved privat slakting.
- Dersom flokker innenfor vernesone eller overvåkningssone er i gjerde og det er mulig, skal det gjennomføres økt slakteuttak, uttak av eldre dyr prioriteres. Antall/andel vurderes i samarbeid mellom siidaandelsledere, Mattilsynet og statsforvalter. Mattilsynet fatter vedtak om nødvendig.
- Ved nødvendig transport av rein fra indeksflokk ut av sonen for slakting på slakteri skal transportmiddel sikres for å unngå at urin, avføring og strø faller av transporten underveis.
- Alle kjøretøy, redskap, materialer og utstyr som har hatt kontakt med rein fra vernesone eller overvåkningssone skal rengjøres og desinfiseres før de eventuelt tas ut av sonen. Se også [kap. 8.6.](#)
- Det bør gjennomføres aktive søk for å finne og ta ut avviksrein og andre hjortedyr som anses som risikodyr, innen sonen. Alle dyr som tas ut skal prøvetas. Håndtering/avliving av dyr må utføres av personer med nødvendig kompetanse.

8.6. Kjøretøy og utstyr

For å hindre at smitten spres til nye flokker og nye områder, skal kjøretøy og utstyr som kan ha blitt forurenset med smitte som hovedregel rengjøres og desinfiseres før det brukes igjen.

Dette gjelder særlig det kjøretøy som har blitt brukt til å frakte smitta dyr. Før rengjøring, samles urin, avføring og strø opp og oppbevares slik at det ikke kan spre smitte, eller destrueres. Dersom dyret er selvdødt eller avlivet i felt, vil tilsvarende gjelde for utstyr som er brukt til avliving, prøvetaking og andre aktiviteter som kan ha forurenset utstyret med smitte.

Også kjøretøyet som er brukt til å frakte slakteskrotten fra slakteriet til nedskjæring må rengjøres og desinfiseres før det tas i bruk igjen.

Øvrig utstyr og kjøretøy som brukes i restriksjonssonene må rengjøres og desinfiseres før det kan tas ut av sonen.

I praksis kan det være vanskelig å få gjennomført en god desinfeksjon av enkelte kjøretøy og utstyr, da prionene er svært resistente mot både kjemisk og fysisk påvirkning. I tilfeller der desinfeksjon ikke lar seg gjennomføre, kan Mattilsynet lokalt, etter en risikovurdering, fravike prinsippet om korrekt desinfeksjon. Faktorer som kan ha en betydning i denne vurderingen, er blant annet:

- Grad av forurensning og kontakt med levende dyr
- Type bruk i restriksjonssonene
- Planlagt videre bruk
 - Frakt av livdyr eller slaktedy
 - Område/flokker det skal brukes i

Kompenserende tiltak vil være viktig, for eksempel tilpasninger av kjøretøy, slik at urin, avføring og strø ikke kan falle av underveis, kun bruk til transport av dyr til slakteri, kun bruk i restriksjonsbelagte flokker eller andre tiltak.

8.7. Tiltak i slakteri og nedskjæringsvirksomheter

Følgende tiltak skal gjennomføres ved slaktning av rein fra vernesone eller overvåkningssone, i tillegg til de generelle tiltakene:

- De samme tiltakene som er angitt i [kapittel 7.6](#) gjelder også ved påvisning.
- Den offentlige veterinæren ved slakteriet skal erklære kjøtt fra smitta dyr uegnet til konsum, og alle dyrets kroppsdeler (unntatt materiale som holdes tilbake for registrering i henhold til TSE-forordningen, vedlegg III, kapittel B) skal destrueres. Om produkter eller biprodukter inngår i en batch, omfattes hele batchen av destruksjonskravet. Ellers er det kun det enkelte smittede dyret med biprodukter som skal destrueres.

8.8. Tiltak overfor husdyr på beite

Tiltak overfor beitedyr inkluderes i soneforskriften. Aktuelle tiltak kan være forbud mot bruk av saltstein i utmark til beitende husdyr i vernesone og overvåkningssone. Forbudet kan gis med unntak for salt i en salteinnretning som sikrer at salt ikke lekker ut direkte eller ved avrenning og at salteinnretningen flyttes med jevne mellomrom.

Forbud mot å etablere ny gjestebeiting for husdyr (særlig sau) fra kommuner som ikke inngår i sonene kan også være aktuelt.

8.9. Tiltak overfor oppdrettshjort

Oppdrettshjort skal føres på en måte som sikrer at ville hjortedyr ikke får tilgang til fôret.

Videre må Mattilsynet vurdere forbud mot å flytte oppdrettshjort fra hegn som befinner seg i vernesone eller overvåkningssone, samt forbud mot å ta inn ville hjort fra vernesone eller overvåkningssone for å sette i hegn.

Det vil også være aktuelt med utvidet prøveuttak.

8.10. Tiltak overfor ville hjortedyr

Det er et eksisterende forbud mot å legge ut fôr og slikkesteiner til ville hjortedyr. Regelverket åpner likevel for at Mattilsynet kan gi tillatelse til fôring. Dersom slike unntak er gitt i noen av sonene, må Mattilsynet trekke tilbake tillatelsen. Mattilsynet må også vurdere behov for strengere kontroll med utilsiktet fôring av ville hjortedyr på grunn av manglende skjerming av lagrede rundballer til produksjonsdyr.

Mattilsynet må i samråd med Miljødirektoratet vurdere endring av kartleggingsprogrammet for å sikre økt prøveuttak, og be Miljødirektoratet om å vurdere tiltak rettet mot ville hjortedyr i vernesone og overvåkningssone.

8.11. Utvidet prøvetaking i reindriften etter påvisning

Etter påvisning av klassisk skrantesjuka er det viktig å øke prøveuttaket for å få bedre kunnskap om forekomst av smitte i flokken og i omkringliggende områder/kontaktflokker. Utvidet

prøvetakingsprogram må utarbeides i samarbeid med Veterinærinstituttet og næringa så raskt som mulig.

Dyr som er viktige å prioritere for prøvetaking:

- avviksrein
- bukk
- eldre simler

Områder som skal inkluderes i utvidet overvåkning bør minst være

- Vernesone
- Overvåkningszone

Det må vurderes ekstraordinære tiltak for å øke inngangen av prøver i sonene. Det kan være aktuelt å iverksette aktive søk etter avviksrein (se [kap 8.5](#)), eller økt uttak av slaktedyr. Dersom prøvetakingsprogrammet innebærer aktive tiltak fra reineiere (ettersøk etter avviksrein), eller uttak av dyr som normalt ikke ville bli tatt ut, skal Mattilsynet fatte enkeltvedtak om dette overfor berørte reineiere.

8.12. Langsiktige tiltak

Prosess for å beslutte langsiktige tiltak

Mattilsynet skal så snart som mulig etter påvisning utarbeide forslag til mål og strategi med langsiktige tiltak for håndteringen av klassisk skrantesjuka i reindriften. Forslaget skal være basert på kunnskap om reindriften, sykdommens egenskaper og utbredelse, samt eventuelle anbefalinger fra VKM. Det skal opprettes en arbeidsgruppe for dette arbeidet, med følgende representanter:

- Forvaltning: Mattilsynets hovedkontor og region/avdeling, Statsforvalter, Landbruksdirektoratet avdeling reindrift
- Fagstøtte: Veterinærinstituttet, Reinhelsetjenesten, NMBU Veterinærhøgskolen
- Næring: NRL, Kontaktutvalget for reinlagene

Endelige beslutninger vil ikke kunne tas før en viss mengde informasjon er samlet inn gjennom økt prøveuttak. Tiltak kan iverksettes trinnvis etter hvert som avklaringer kommer. Det bør tilstrebes at forslag til endelig beslutning oversendes Landbruks- og matdepartementet så raskt som praktisk mulig.

Det er Landbruks- og matdepartementet som tar endelig beslutning om valg av mål og strategi.

8.13. Flokker som har beiterett i både Norge og Sverige

Ved påvisning av klassisk skrantesjuka på rein som beiter både i Norge og Sverige, vil det være behov for tett samarbeid med svenske myndigheter i hele sykdomforløpet, fra tidlige tiltak, kartlegging og ved valg av langvarig strategi og tiltak. Se også [Grensereinbeiteloven § 36](#)

8.13.1. Påvisning av skrantesjuka på norsk rein som har beiterettigheter i Sverige

Ved en påvisning i Norge, på norsk rein som har beiterett i Sverige, må Mattilsynets hovedkontor kontakte svenske myndigheter for avklaring av beitebruk. Det må avklares om Sverige vil tillate forflytning av dyr som kan være smittet med skrantesjuka fra Norge til Sverige, eventuelt med hvilke forbehold.

Ved påvisning i Sverige, på norsk rein som har beiterett i Sverige, må Mattilsynets hovedkontor ta stilling til om vi vil tillate forflytning av rein, som kan være smittet med skrantesjuka, til Norge.

I Norge vil flokken til det smittede individet utløse iverksettelse av hele eller deler av beredskapsplanen hvis indeksflokkene har beitet i Norge i løpet av de siste 36 månedene.

8.13.2. Påvisning av skrantesjuka på svensk rein som har beiterettigheter i Norge

Dersom det påvises klassisk skrantesjuka på svensk rein i Norge, vil tiltakene som beskrevet i [kapittel 8](#) iverksettes.

Ved påvisning av skrantesjuka på svensk rein i Sverige, vil tiltak i Norge avhenge av om flokken reinen tilhørte faktisk har vært i Norge de siste 36 månedene, eller om det har forekommet sammenblandinger med reinflokker som har beitet i Norge de siste 36 månedene.

Mattilsynets hovedkontor må avklare om vi vil tillate forflytning av dyr som kan være smittet med skrantesjuka fra Sverige til Norge, eventuelt med hvilke forbehold.

8.14. Tiltak ved påvisning av atypisk skrantesjuka

Ved påvisning av atypisk skrantesjuka skal hele dyret destrueres som kategori 1-avfall i henhold til reglene for animalske biprodukter. Dersom dyret er avlivet i felt, skal arealet rundt dyret der blod og sekreter kan befinne seg, samles og sendes til destruksjon på samme måte som for klassisk skrantesjuka.

Dersom dyret befinner seg på slakteri, skal alle deler og biprodukter av dyret destrueres, sammen med annet forurenset materiale. Vask og desinfeksjon av slakteriet på egnet måte kan vurderes.

Det kan være aktuelt å sende materiale av dyr som har fått påvist atypisk skrantesjuka til Veterinærinstituttet for videre prøvetaking, forskning og støtte til diagnostikk (referansemateriale). Dette må avtales for hvert tilfelle.

Mattilsynets hovedkontor skal i samråd med Veterinærinstituttet vurdere behov for økt prøveuttak i indeksflokker, naboflokker og eventuelt andre kontaktflokker.

Andre tiltak som bør vurderes:

- sporing av kontakter for å skaffe oversikt over situasjonen, og for å samle kunnskap
- forflytningsrestriksjoner dersom situasjonen tilsier det
- I mange tilfeller vil det allerede være ilagt restriksjoner på flokken på mistanke.

Restriksjonene kan oppheves når Mattilsynet vurderer at vi har tilstrekkelig oversikt over situasjonen.

9. BRAKKLEGGING, REPOPULERING OG OPPHEVING AV RESTRIKSJONER

Dersom det velges en strategi som innebærer utslakting av indeksflokk (se [kap. 8.12](#)), vil det sannsynligvis innebære en lengre brakkleggingsperiode av beitearealene indeksflokk har benyttet seg av de siste 36 månedene før den første påvisningen og frem til utslaktingstidspunktet.

Mattilsynets hovedkontor skal vurdere om det skal nedsettes en arbeidsgruppe som skal lage en plan for brakklegging og repopulering. Arbeidsgruppa kan være, men må ikke, være den samme som gjør arbeidet med valg av strategi.

Arbeidsgruppa bør likevel ha representanter fra:

- Forvaltning: Mattilsynets hovedkontor og region/avdeling, Statsforvalter, Landbruksdirektoratet reindriftsavdelingen
- Fagstøtte: Veterinærinstituttet, NMBU Veterinærhøgskolen
- Næring: NRL, Kontaktutvalget for reinlagene

Arbeidsgruppa utarbeider et forslag til brakkleggingsperiode, repopuleringsplan og eventuelt kriterier for oppheving av restriksjonsvedtak.

Momenter som kan ha betydning for vurderingen, er

- Hvor lenge smitten antas å ha vært i flokken
- Antall smitta dyr
- Hvor nedsmittet man tror beiteene er
- De genetiske egenskapene til dyrene som skal settes inn

Det kan også vurderes innsett av kontrolldyr i en periode for slakting og prøvetaking, før området kan friskmeldes og repopuleres permanent.

Det er Landbruks- og matdepartementet som tar endelig avgjørelse om brakkleggingstid og repopulering.

10. SAMHANDEL OG EKSPORT

10.1. Samhandel – handel med EØS-land

10.1.1. Levende dyr

Det er forbudt å utføre levende hjortedyr fra Norge, for eksempel i forbindelse med salg, jf. [TSE-forskriften](#).

Det er unntak for beiting i forbindelse med fastsatte beitebruksregler, for dyr som sendes direkte til slakteri i Sverige eller Finland, og for transitt gjennom disse landene. Flere av unntakene forutsetter skriftlig samtykke fra svenske eller finske myndigheter. Samtykke kan trekkes tilbake dersom det påvises klassisk skrantesjuka på rein i reindriften.

10.1.2. Kjøtt og spiselige produkter av kjøtt, biprodukter og duodji (samisk håndarbeid)

Samhandel med kjøtt og produkter av rein er forbudt for alle deler av dyr med mistanke om smitte eller påvist smitte, eller er prøvetatte og analyseres for skrantesjuka frem til prøven er negativ. Det er også forbudt å utføre naturlige luktstoffer fra hjortedyr fra Norge til EØS-land.

For kjøtt og produkter av rein, kan EU og tredjeland innføre beskyttelsestiltak som vil medføre forbud eller krav om testing i forbindelse med samhandel selv om det ikke er mistanke om, eller påvist, smitte.

Uavhengig av eventuelle forbud, kan markedsetterspørsmål endres og gi inntektsbortfall.

10.2. Eksport til tredjeland

Land vi eksporterer kjøttprodukter fra reinsdyr til, må informeres dersom vi får et utbrudd av skrantesjuka. Per februar 2024 har Norge kun avtale med Hong Kong, der vi er godkjent for eksport av kjøttprodukter fra reinsdyr til humant konsum.

Utbrudd av klassisk skrantesjuka kan også påvirke utstedelse av andre sertifikater.

Mattilsynets hovedkontor ved seksjon dyrehelse er ansvarlig for å ta kontakt med seksjon for internasjonalt samarbeid, som vurderer sertifikatene og informerer relevante myndigheter.

11. KOMMUNIKASJON

11.1. Intern kommunikasjon

Ved mistanke og påvisning av skrantesjuka er det ideelt at Mattilsynets medarbeidere som jobber på fagområdet skal være orientert før publikum og media. Derfor er intern varsling en del av varslingsrutinene som beskrevet i ABP. Internkommunikasjon er et linjeansvar.

11.2. Mål for ekstern kommunikasjon

- Kommunisere hva vi vet og hva vi ikke vet, hva vi gjør og hvordan reindrifta og andre skal forholde seg til dette.
- Mattilsynet skal være den foretrukne kilde til informasjon.

Informasjon på samiske språk

Vi har medarbeidere i Mattilsynet som snakker nordsamisk. De bør involveres i hendelsen, særlig i muntlig kommunikasjon med berørte reineiere som ønsker å snakke nordsamisk. Der det er mulig, bør også samisktalende medarbeidere bemanne brukerkontakttelefonen. Skriftlig kommunikasjon (nettsaker, SMS, brev osv.) bør oversettes til relevante samiske språk fortløpende. Behov for tolketjenester i forbindelse med møter bør vurderes.

11.3. Kommunikasjon ved mistanke om skrantesjuka

Informasjon til berørte og andre eksterne ved mistanke om skrantesjuka

Mattilsynets region/avdeling har ansvar for å orientere reineier om mistanken. Regionen skal også holde vedkommende oppdatert om utvikling i saken.

- Første kontakt med eieren av prøvetatt dyr skal være per telefon. Påfølgende kontakt avtales med reineier, for eksempel telefon eller SMS, gjerne i form av en brukerkontakttelefon.
- Hvis prøven er tatt på slakteriet, opprett kontakt per telefon med slakteriet og eventuelt transportør.
- Vurder om første kontakt med siidaandelsledere i indeksflokken også bør skje per telefon. Eventuelt send kort informasjon per e-post eller SMS. Vurder tilgang til brukerkontakttelefonen.
- Kort informasjon om mistanke, og eventuelle råd/oppfordringer, sendes til Landbruksdirektoratet avdeling reindrift, statsforvalter, privatpraktiserende veterinærer, kommuner og reinbeitedistrikter.

Brukerkontakttelefon

Det vil være et stort informasjonsbehov hos berørte reineiere og siidaandelsledere i indeksflokken.

Det kan være en fordel å opprette en brukerkontakttelefon (svartelefon) der eier/e av prøvetatt dyr kan komme i direkte kontakt med Mattilsynet. Vurder også om siidaandelsledere i indeksflokken kan få tilgang til brukerkontakttelefonen.

Telefonen(e) må være betjent av en eller flere personer i Mattilsynet med kompetanse på rein.

Vær tydelig ut på når telefonen er betjent, hvem som kan bruke den og at nummeret ikke skal spres. Regionen kan vurdere mulighet for å bemanne brukerkontakttelefonen utover ordinær arbeidstid.

SMS

Det finnes flere selskaper som tilbyr SMS-tjenester. Vi har brukt Front/Pling tidligere i Mattilsynet <https://fro.no/> (<https://login.pling.as/pling/login>). Ta kontakt med selskapet for å tegne abonnement. Region sør og vest og region nord har abonnement.

Informasjon om midlertidige restriksjoner

Så snart det er besluttet hvilke områder som skal omfattes av midlertidige restriksjoner, må berørte parter informeres.

Normalt sett skal restriksjonene pålegges som enkeltvedtak, med Mattilsynet på regionalt eller lokalt nivå som beslutningstakere. De må også vurdere om informasjon om restriksjonene bør formidles muntlig i tillegg.

Dersom det er mange reieiere som skal pålegges restriksjoner, kan Mattilsynet velge å etablere disse som midlertidige soneforskrifter. I så fall er det hovedkontoret i Mattilsynet som har ansvaret for utarbeidelsen av en slik forskrift.

En soneforskrift må publiseres på Mattilsynets nettsider for at den skal være gyldig. Kombiner gjerne publiseringen med kort informasjon om mistanken og råd/oppfordring/spørsmål og svar. Mattilsynets hovedkontor ved seksjon dyrehelse er ansvarlig for dette sammen med seksjon kommunikasjon og seksjon digitale kanaler. I tillegg må berørt region/avdeling i Mattilsynet orientere reieier og andre som blir rammet av restriksjonene i forskriften skriftlig og eventuelt også muntlig.

Møter

Mattilsynet hovedkontoret innkaller til første møte med næringen. I utgangspunktet følges møteplanen i ABP, men tidspunkt for møter med næringen må tilpasses drifta. Aktuelle møtedeltagere vil være de samme etatene og organisasjonene som mottar varsel (se [kap. 5.2](#)) samt representanter for næringen lokalt. I tillegg må Mattilsynet regionalt vurdere behov for lokale og regionale informasjonsmøter.

Andre kommunikasjonstiltak

Om Mattilsynet skal sende ut en pressemelding på mistanke må vurderes fra sak til sak. Hvis det sendes ut pressemelding, skal den sendes ut tidligst en time etter at første møte med næring er gjennomført. Alle direkte berørte må være informert først.

Mattilsynet hovedkontoret er ansvarlig for å lage pressemelding og sende den ut. Pressemeldingen må ikke inneholde informasjon som gjør det mulig å identifisere hvem som er eier.

En pressemelding kan utløse et større informasjonsbehov hos reindriftnæringen, lokalbefolkning, jegerorganisasjoner og andre som opplever å være berørt uten å ha tilgang til brukerkontakttelefonen. Mattilsynet seksjon kommunikasjon må nøye vurdere og tilpasse typen publikumstelefonløsning i samsvar med den aktuelle situasjonen. Vurder også behov for kommunikasjonstiltak på nettsidene.

Mattilsynet regionalt vurderer behov for oppfølging med lokalpresse. Det er viktig at kommunikasjonen er koordinert mellom Mattilsynet regionalt og sentralt.

Det kan være behov for informasjon til andre målgrupper enn de som er direkte berørt av hendelsen. Oppdatering av nettsider, og målrettet informasjon i form av SMS-varsling, brev, plakater eller lignende kan være aktuelt.

11.4. Kommunikasjon ved påvisning av klassisk skrantesjuka

Informasjon til berørte og andre eksterne ved påvisning av klassisk skrantesjuka

Mattilsynet regionalt/lokalt har ansvar for å orientere reineier om påvisningen og er også ansvarlig for videre dialog i saken.

- Første kontakt med eieren av smittet dyr bør være per telefon, hvis ikke annet er avtalt. Påfølgende kontakt avtales med reineier, for eksempel telefon eller SMS, gjerne i form av en brukerkontakttelefon, hvis det ikke allerede er opprettet.
- Hvis prøven er tatt på slakteriet opprett kontakt med slakteriet per telefon.
- Vurder om orientering til andre siidaandelsledere i indeksflokken også bør skje per telefon. Eventuelt send kort informasjon per e-post eller SMS. Vurder tilgang til brukerkontakttelefonen hvis det ikke allerede er etablert.
- Kort informasjon om påvisningen, og eventuelle råd/oppfordringer, Landbruksdirektoratet avdeling reindrift, sendes til statsforvalter, privatpraktiserende veterinærer, kommuner og reinbeitedistrikter.

Brukerkontakttelefon

Det vil være et stort informasjonsbehov hos berørte reineiere og siidaandelsledere i indeksflokken.

Det kan være en fordel å opprette en brukerkontakttelefon (svartelefon) der eier/e av prøvetatt dyr kan komme i direkte kontakt med Mattilsynet. Vurder også om siidaandelsledere i indeksflokken kan få tilgang til brukerkontakttelefonen.

Telefonen(e) må være betjent av en eller flere personer i Mattilsynet med kompetanse på rein.

Vær tydelig ut på når telefonen er betjent, hvem som kan bruke den og at nummeret ikke skal spres. Regionen kan vurdere mulighet for å bemanne brukerkontakttelefonen utover ordinær arbeidstid.

SMS

Det finnes flere selskaper som tilbyr SMS-tjenester. Vi har brukt Front/Pling tidligere i Mattilsynet <https://fro.no/> (<https://login.pling.as/pling/login>). Ta kontakt med selskapet for å tegne abonnement. Region sør og vest og region nord har abonnement.

Informasjon om soneforskrift

Når det er bekreftet klassisk skrantesjuka, vil det være nødvendig å vedta en soneforskrift. Forskriften utarbeides av hovedkontoret i Mattilsynet, og publiseres på mattilsynet.no og Lovdata. Ved publiseringen skal det følge med en kort informasjon om smittetilfellet og råd/oppfordring/spørsmål og svar. Dersom det allerede er publisert en sak med informasjon om mistanke og midlertidig soneforskrift, kan den oppdateres med ny informasjon. Hvis det ikke er publisert en sak tidligere, må det opprettes en ny sak. Mattilsynets hovedkontor ved seksjon dyrehelse er ansvarlig for dette sammen med seksjon kommunikasjon og seksjon digitale kanaler.

Mattilsynet regionalt/lokalt orienterer reineiere som blir omfattet av tiltak i forskriften, for eksempel per SMS, med lenke til nettsida.

Møter

Mattilsynets hovedkontor er ansvarlig for å kalle inn til møte med næringen når prøvesvar foreligger. I utgangspunktet følges møteplanen i ABP, men tidspunkt for møter med næringen må tilpasses drifta. Aktuelle møtedeltagere vil være de samme etatene og organisasjonene som mottar varsel, samt representanter for næringen lokalt. Det kan også være aktuelt med større møter for flere interessenter.

Agenda for møte følger normalt tradisjonelt oppsett i henhold til møter i MatCIM.

I tillegg må Mattilsynet regionalt/lokalt vurdere behov for lokale informasjonsmøter.

Andre kommunikasjonsaktiviteter

Vurder om det skal sendes ut pressemelding ved påvisning. Hvis det sendes ut pressemelding, skal den sendes ut tidligst en time etter at varsling er gjennomført. Alle direkte berørte må være informert først.

Mattilsynets hovedkontor er ansvarlig for å lage pressemelding og sende den ut. Pressemeldingen bør inneholde opplysninger om hvor man kan finne mer informasjon og hvor man kan henvende seg dersom man har spørsmål, for å forsøke å forebygge for mange henvendelser til berørte reieiere.

Mattilsynet regionalt/lokalt vurderer behov for oppfølging med lokalpresse. Det er viktig at kommunikasjonen er koordinert mellom Mattilsynets regioner og hovedkontoret.

Vi forventer et høyt mediepress og et stort informasjonsbehov hos berørte reieiere, andre aktører i reindriftsnæringa, lokalbefolkning, jegerorganisasjoner og andre ved påvisning av skrantesjuka. Mattilsynet seksjon kommunikasjon må nøye vurdere og tilpasse typen publikumstelefonløsning i samsvar med den aktuelle situasjonen. Vurder også om det er behov for å opprette egne temasider på mattilsynet.no.

Grunnlag og forslag til innhold til kommunikasjonsmaterieell er vedlagt.

Vurder om det er behov for å invitere til informasjonsmøte om skrantesjuka i regi av Mattilsynet og kunnskapsstøtten for næringa.

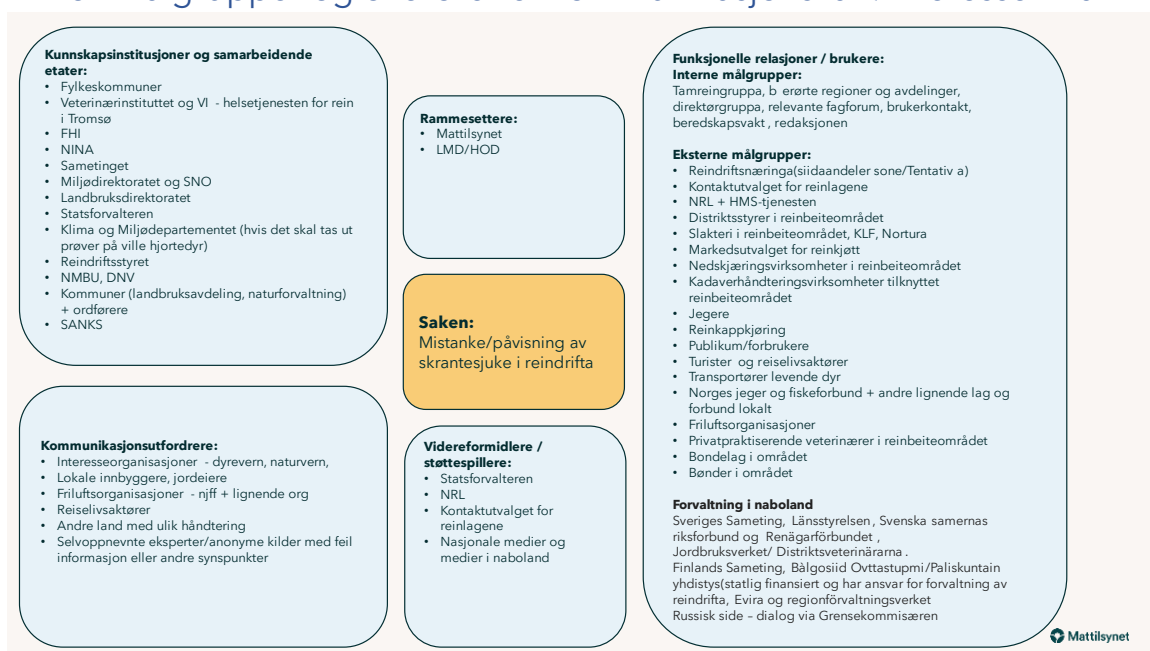
Det kan være behov for informasjon til andre målgrupper enn de som er direkte berørt av hendelsen. Animalia, Reindriftsstyret og Norges Jeger- og Fiskeforbund (NJFF) er viktige målgrupper som kan trenge informasjon i forbindelse med en påvisning.

Oppdatering av nettsider, og målrettet informasjon i form av SMS-varsling, brev, plakater eller lignende kan være aktuelt.

11.5. Talspersoner i media

Administrerende direktør i Mattilsynet, eventuelt den som blir utpekt av adm.dir.

11.6. Målgrupper og overordnet kommunikasjonskart/interessentkart

12. NYTTIGE LENKER

Informasjon om skrantesjuka

[Mattilsynets hjemmesider](#)

[Mattilsynets beredskapsplan for skrantesjuka fra 2018](#)

[Veterinærinstituttets hjemmesider](#)

[Hjorteviltportalen](#)

[Reetablering av villrein i Nordfjella sone 1](#)

[Kartlegging og overvåking av skrantesjuka 2016-2022](#)

Fellesrapport VI og NINA: [Kartlegging og overvåking av skrantesjuka \(chronic wasting disease - CWD\) 2021](#)

Kartløsning og informasjon om reindrift

[Nibio kartløsning for reindriften](#)

[Om reindrift - Landbruksdirektoratet](#)

VKM-rapporter

[VKM Report 2021: 01 Handlingsrommet etter påvisning av skrantesyke \(CWD\) på Hardangervidda - grunnlag for framtidige forvaltningsstrategier \(vkm.no\)](#)

[VKM Report 2018: 16: Factors that can contribute to spread of CWD - an update on the situation in Nordfjella, Norway](#)

[VKM Report 2017: 26 CWD - update statement](#)

[VKM Report 2016: 26 CWD in Norway](#)

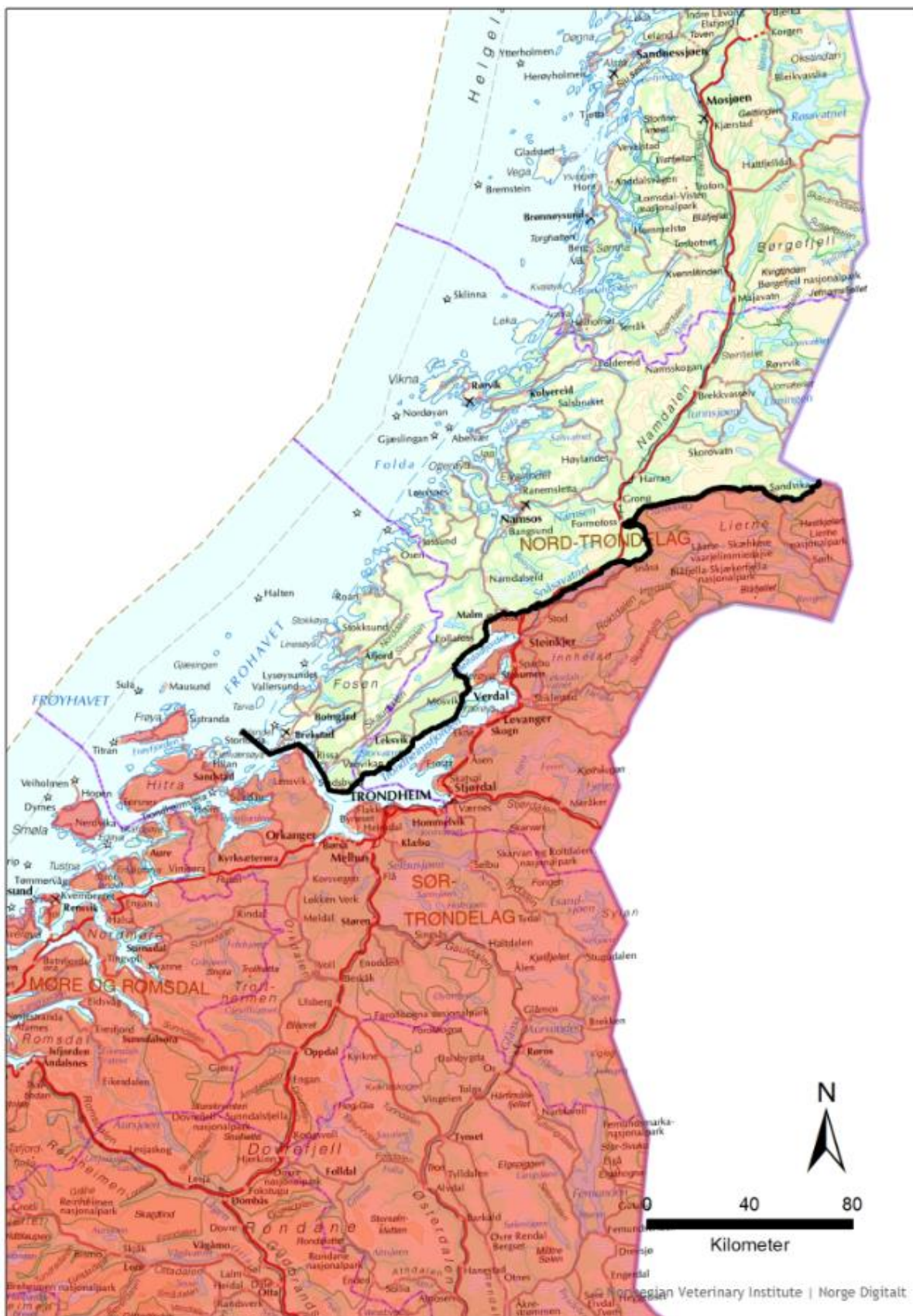
EFSA-rapporter

[Monitoring of chronic wasting disease \(CWD\) \(IV\) \(Publisert 17 April 2023\)](#)

Grense mellom sør og nord

[Forskrift om tiltak for å begrense spredning av CWD](#), vedlegg II: Grensen for å hindre spredning av skrantesjuka (Chronic Wasting Disease) i Norge

Trondheimsfjorden, Beitstadfjorden og Snåsavatnet, samt grensen mellom Tjæhkere Sitje reinbeitedistrikt og Låarte reinbeitedistrikt frem til veikrysset mellom rv. 765 og rv. 74, og deretter rv. 74 til riksgrensen utgjør grensen mellom Nord- og Sør-Norge for å hindre spredning av Chronic Wasting Disease. Grensen ved munningen til Trondheimsfjorden går sør for Storfosna. Grensen fra Trondheimsfjorden til Beitstadfjorden går gjennom Kjerringvika. Grensen mellom Beitstadfjorden til Snåsavatnet går nord for Beitstad via fv. 17 og fv. 293.

Figur 1 Kart over grense mellom sør og nord. Kilde: Veterinærinstituttet